

DET KONGELIGE AKADEMI FOR DE SKØNNE KUNSTER
AKADEMIRAADET

Virker for et skønnere Danmark

Til

Kulturministeriet og Slots- og Kulturstyrelsen

Kristoffer Nilsson krn@kum.dk

Anja Viinberg Jørgensen avj@slks.dk

København den 25. januar 2024

(25.08.24)

Akademiraadets hørings svar vedr. udpegning af nationale kulturmiljøer

Ekspertudvalget for nationale kulturmiljøer har i forlængelse af den politiske aftale om tillæg til planloven fra 2022 inviteret en række faglige institutioner og organisationer til at komme med forslag til udpegning af særligt bevaringsværdige kulturmiljøer.

Akademiraadet har stor sympati for det politiske ønske om at sikre de historiske bymiljøer bedre gennem udpegning af 15 særligt bevaringsværdige områder, som en parallel til nationalparkerne. Men i en tid, hvor vi skal se på bevaring og transformation med nye øjne, virker det som et meget beskedent svar på en meget stor udfordring.

Reelt er der behov for beskyttelse af kulturmiljøer i samtlige 98 kommuner, og samtidig er der behov for at udvikle områder, der ofte kæmper med butiksdød og i nogle tilfælde fraflytninger og tab af ejendomsværdi. Der er en risiko for, at man beskytter kulturmiljøer i de byer, der allerede er godt sikrede, og opgiver de steder, der har størst behov for hjælp. Ingen vil ødelægge de fine bygninger og byrum i Svaneke eller Ribe, men man bør have fokus på, at byer som Nakskov og Ringkøbing bør udvikles med omsorg og forstand. En af forudsætningerne for, at kulturmiljøerne kan bevares rundt omkring i landet er, at der er eller kan etableres bæredygtig økonomi, så bygninger og byrum kan vedligeholdes.

Med Strukturreformen i 2007 blev det nemmere for kommunerne at planlægge nedrivninger og nybyg med mange skuffende resultater rundt om i hele Danmark, i såvel små som store kommuner. Det er svært for de lokale politikere at gennemskue investorenes projekter, når de præsenteres for flotte billeder og lokkende beskrivelser. Vi kender alle eksempler på forfejlede saneringer og ufølsomme nybyggerier i historiske omgivelser. Så svaret på denne problemstilling er næppe at udpege de 15 skønneste middelalderbyer og give dem en særlig status.

Der er også en anden udfordring ved ekspertudvalgets kommissorium. Det er afgrænsningen i tid, fra middelalderen til midten af 1800-tallet.

Gennem de sidste godt hundrede år er samfundets syn på bevaring og fredning forandret mange gange, til tider langsomt og gradvist, og til tider i ryk, ofte påvirket af græsørdders protester og oprør.

I 1918, da den første fredningslov blev vedtaget, var der fokus på fredning af monumenter, der blev opfattet som enkeltstående, sluttede værker, som oftest var af væsentlig historisk betydning som fx Børsen. Men allerede midt i det 20. århundrede blev man opmærksom på betydningen af sammensatte kulturmiljøer. Især i de store byer blev middelalderlige byrum med mange forskellige huse fra forskellige tider ersattet af store funktionalistiske bebyggelser. Mange af datidens borgere opfattede disse bebyggelser som ude af proportioner som der fx var tilfældet med Adelgade- og Møntergade-saneringerne i indre København. Modstanden mod saneringerne førte til opblomstringen af en folkelig interesse for den historiske bykerne og bevaringen af mange historiske borgerhuse og bymiljøer.

Det er måske paradoksalt, at den centrale bebyggelse i Adelgadekvarteret – Dronningegården – i dag anses som et hovedværk, og er fredet. På samme måde udgør de såkaldte Svenskehuse, der blev opført i Rønne og Nexø efter krigens bombardementer, i dag en smuk og karakteristisk arkitektonisk og bymæssig helhed. Vores byer rummer lag på lag af kultur, der har forskellige kvaliteter, og det, der engang blev opfattet som forstyrrende fornyelser, betragtes ofte i dag som kulturmiljøer af væsentlig værdi. Et hus og en by er som levende organismer, der er i konstant bevægelse over tid, i takt med samfundets øvrige forandringer. De byer og bygninger, der ikke kan tilpasses nye behov, må nødvendigvis opgives. Det mest markante eksempel på denne evige omdannelse findes i Rom, hvor antikke templer er blevet til middelalderkirker og derefter til barokke katedraler. Og oldgamle cirkusarenaer er blevet til boliger, der beboes den dag i dag.

I dag skal vi blive bedre til at se kvaliteterne i byernes mange lag, så vi kan blive bedre til at genanvende, frem for at rive ned og bygge nyt.

Akademiraadet får løbende henvendelser fra borgere i hele landet, der oplever, at deres lokale kulturmiljøer er truet. De kommer kun sjældent fra de skønneste og bedst bevarede historiske købstæder. Akademiraadet stiller sig gerne til rådighed for en dialog om de byer, der rummer de mest udsatte kulturmiljøer.

Venlig hilsen
Akademiraadet

Det Kongelige Akademi for de Skønne Kunster, Akademiraadet virker til kunstens fremme og som statens rådgiver i kunstneriske spørgsmål. Akademiraadet er statens rådgiver i spørgsmål om billedkunst, arkitektur og planlægning, og står til rådighed for kommunerne og regionerne. Akademiraadet behandler henvendelser fra statslige myndigheder og kan på eget initiativ indhente oplysninger fra og fremsætte erklæringer over for statslige myndigheder og institutioner samt over for offentligheden. Rådets medlemmer er valgt i en demokratisk proces af de billedkunstnere og arkitekter, der udgør Kunstnersamfundet, og er en uafhængig og upolitisk organisation.